

Saare maakonna arengustrateegia koostamine

Valdkondlik töörühm: sinimajandus

26.05.2022 kell 10-12.15

Teamsi keskkonnas

Osalesid: Heino Vipp, Kristjan Tabri, Urmas Pau, Paavo Kuuseok, Eve Külmallik, Taavi Kurvits, Neeme Rand, Merit Kindsigo, Kristi Lember, Anni Hartikainen, Triinu Lamp, Rainer Paenurk, Kristel Oinberg-Kelder, Renate Pihl, Liisi Lees.

Juhatas ja protokollis: Jaanika Tiitson

Jaanika Tiitson tutvustas arengustrateegia koostamise protsessi, metoodikat, varemtoimunud töögruppide koosolekute järeldusi ja juhatas sisse sinimajanduse peatüki. Strateegia kontekstis keskendutakse sinimajanduses 3 fookusvaldkonnale:

1. Meretööstus (sh laevaehitus)
2. Meretoorme väärindamine, sh vesiviljelus
3. Taastuvenergia

Nimetatud kolme valdkonna kohta tehti ülevaated, koos arutati need läbi:

1. Meretööstus (sh laevaehitus - *shipbuilding*) - Anni Hartikainen.

Saaremaa kontekstis on võimalused eelkõige tootmissektoris, mitte loodud väärtuste transpordis, laanduses ega veonduses. Tootmise sees omakorda on laevaehituses Saare maakond kindel Eesti liider 67 protsendiga kogu sektori käibest (laevaremonti siin ei teostata). Siin on olemas suur potentsiaal, inimkapital, teadmised ja ettevõtlikkus selleks, et luua meremajanduses innovatsiooni. Avamere tuulikuparkide tulek on ilmselt saajandi muutus Saare maakonna majandusel, mis laevaehituse kõrvale võimaldaks luua uued sektorid, seadmete tootmise ja avameretööstuse.

Arengutakistused:

- Eriti teravaks muutub spetsialistide puudus, kuna neile on suur ülemaailmne nõudlus. Ideaalis peaks siia jääma lisaks teadusele ja arendustegevusele ka tootmine ehk tervikprotsess.
- Sektoris on terav kapitali ja likviidsuse puudus, kuna suurte projektide ja hangete ettevõtmiseks ei saa Eestis piisavalt ekspordigarantiisid.
- Rahvusvahelised ühendused: hangetes on tihti kriteeriumiks, et reis tootmispaika ei tohi kesta üle teatud tundide arvu. Välistöötajad peab samuti siia kiiresti ja mugavalt kohale saama.
- Haridusvaldkonnas ei vesiehituse õpet piisavalt.
- Sadamad on meretööstuse baasvajadus. Praegu on nende omandivorm, funktsionaalsus ja andmestik väga killustunud. Neil endil on vähe motivatsiooni areneda, osaleda innovatsioonis, kuid ilma nendeta ei saa meremajandust arendada. Sadamad vajavad

püsivalt küllaltki suuri investeeringuid. Läänekaldale on vajalik luua pääs merele avameretööstuse teenindamiseks.

Soovitud seisund 2035:

- Fookus on laienenud, avameretööstuse valdkonnas on uusi innovaatilisi ettevõtteid. Siin on ettevõtete jaoks TalTechi Kuressaare kolledži baasil olemas tootearendusvõimekus ja inseneeriakompetents.
- Saaremaa rannikul on välja ehitatud avameretööstuse tarbeks sinimajanduse katse- ja õppebaas.
- Sektori tootlikkus on kasvanud 2 korda ca 55-60 000 euroni töötaja kohta kuid nii, et kohapeal on tootmine säilinud.
- Elukeskkond Saare maakonnas on atraktiivne, siia tahetakse elama tulla. Hõlmab ka vajadust näiteks muukeelse lasteaia- või koolihariduse ja arstiabi järgi, häid ühendusi. Spetsialiste ja nende peresid abistatakse maakonda elama asumisel.
- Sadamad on kaardistatud nii mere (akvatooriumi ja juurdepääsu kaardistus) kui maismaa (teenuste ja teenindusmaa olemasolu) osas, andmebaas on põhjalik, iga sadama tulevikuvision sadamate maakondliku või Eestiülese võrgustiku kontekstis selge. Sadamate arendamiseks on olemas meetmed tingimusel, et nad aitavad kaasa innovatsiooni loomisele.

2. Meretoorme väärindamine, sh vesiviljelus – Liisi Lees, Merit Kindsigo

Valdkond hõlmab näiteks vetikate, karpide ja kalade, muu taimestiku või loomastiku kasvatamist vees ning neist loodud toodete väärindamist. Saare maakonda nähakse Eesti mereala planeeringus sinikasvu klastrina, siin on selleks juba osaliselt olemas nii teadus- kui ettevõtlusbaas ning toorme kasvatamiseks kõige sobivam merekeskkond.

Arengutakistused:

- Valdkond on uus ja seetõttu väga kapitali- ja teadmismahukas, sinna sisenemise lävend seetõttu kõrge ja kallis. Paljusid tehnoloogiaid tuleb Eesti jaoks alles looma hakata. Uuringute jaoks on võimalik rahastust saada, kuid investeeringute meetmeid pole. Merega seotud investeeringute riske ei suuda pangad hinnata, mahud on väga suured ning seetõttu ei soovita laene ega garantiisid väljastada.
- Eesti seadusandlus meres tegutsemiseks on keeruline ja ajamahukas. Puudub katse- ja õppebaasala, kus oleks võimalik kiiresti ja paindlikult teadustöö raames ideid piloteerida.
- Spetsialistide puudus
- Läänemere üheks suurimaks probleemiks on toitainete liig.

Soovitud seisund 2035:

- Läänemere keskkonnaseisund on fosfori, lämmastiku ja teiste toitainete liia osas paranenud.
- Oskame oskuslikult võtta Läänemerest ülemääraseid toitaineid välja. Sellel eesmärgil kasvatatav meretoore on osaks või algpunktiks terviklikele ettevõtete väärtusahelatele, mille kaudu rakendatakse ja väärindatakse toorme kogu majanduslik ning keskkonnahoiu potentsiaal.

- Nimetatud väärimise arendustöö toimub Saaremaal läbi sinibioklastri ja koostöövõrgustike loomise.
- Avamerele on loodud pilootala vetika-, karbi- ja kalakasvatuse arenduste katsetamiseks.
- Tarbijad on teadlikud ning võtnud uued meretoorme baasil loodud tooted hästi vastu. Meretoorme väärimise teemasid tutvustatakse maakonna alus- ja põhiharidusasutustes ja gümnaasiumites.
- Vesiehitiste, avamere konstruktsioonide ja ettevõtete innovatsiooniprojektide tarbeks on loodud spetsiaalne rahastusmeede.

3. Taastuenergia- Rainer Paenurk

Saare maakonda on planeerimisel riikliku tähtsusega meretuulepargid. Koos nende väljaehitamisega tekib vajadus luua siia ka parkide hoolduskompetents ja -baasid ning spetsialistide väljaõppebaas.

Arengutakistused meremajanduse vaatenurgast (energeetika küsimused kajastatakse energeetika töörühma protokollis):

- Lääne suunas puudub tuuleparkide teenindamiseks sobiv sadam
- Taastuenergeetika väljaõpe maakonnas praegu puudub nii haridusasutuste kui ettevõtete tasandil.

Soovitud seisund 2035:

- Kõik sinibiomajanduse valdkonnad (näiteks tuulepargid ja vesiviljelejad) tegutsevad sünergias, kasutades sama taristut (sadamad, tuulikute jalad kui sumpade kinnituskohad).
- Koos teadusasutustega osalevad nii meretuuleparkide kui sinibiomajandusega seotud ettevõtted sinibiomajanduse väärtusahelates ning loovad ühiselt oma valdkonnas innovatsiooni.
- Saaremaa läänerannikule on loodud erinevate sektorite jaoks sobiv(ad) merelepääs(ud).